PIERWSZA ŁAWKA · MATURA USTNA 2027 · JĘZYK POLSKI · CZĘŚĆ 2

Matura ustna z polskiego 2027. Część 2: Od Szekspira do romantyzmu

Zadania jawne 13–29: Makbet, Skąpiec, satyra Krasickiego, Romantyczność i ballady, Dziady cz. III

Opracowania wszystkich siedemnastu zadań jawnych z części 2 listy CKE na lata 2026–2028: teza, argumenty, konteksty, plan wypowiedzi na ok. 5 minut, pytania do rozmowy z odpowiedziami i najczęstsze błędy. Do tego cztery karty ćwiczeń do zadania 2 (tekst literacki, nieliteracki, obraz, materiał językowy), arkusz oceny dla nauczyciela i lista samokontroli dla ucznia.

JAK KORZYSTAĆ

- Opracowanie każdego zadania jawnego: teza, argumenty, kontekst, plan na ok. 5 minut, rozmowa i typowe błędy.
- Karty do zadania 2: pierwsza strona to zadanie z nieznanym materiałem, druga – propozycja realizacji.
- Ćwicz na głos ze stoperem (15 min przygotowania, ok. 5 min na wypowiedź); arkusz oceny pozwala zrobić próbny egzamin w klasie.

Pierwsza Ławka · zadania jawne nr 13–29 z listy CKE na lata 2026–2028 · do użytku własnego i pracy z własnymi uczniami

Część	Zawartość
Jak wygląda egzamin	zasady, punkty, terminy 2027
Zadania jawne 13–15	**William Szekspir, Makbet** – 13. Moralna odpowiedzialność za czyny. 14. Czy człowiek decyduje o własnym losie? 15. Jaki wpływ na człowieka ma sprawowanie przez niego władzy?
Zadania jawne 16–17	**Molier, Skąpiec** – 16. Czy dobra materialne czynią człowieka szczęśliwym? 17. Przyczyny nieporozumień między rodzicami a dziećmi.
Zadanie jawne 18	**Ignacy Krasicki, wybrana satyra** – 18. Wady ludzkie w krzywym zwierciadle satyry.
Zadania jawne 19–20	**Adam Mickiewicz, Romantyczność i wybrane ballady** – 19. Świat ducha a świat rozumu. 20. Na czym polega ludowa sprawiedliwość?
Zadania jawne 21–29	**Adam Mickiewicz, Dziady cz. III** – 21. Losy młodzieży polskiej pod zaborami. 22. Mesjanizm jako romantyczna idea poświęcenia. 23. Postawy społeczeństwa polskiego wobec zaborcy. 24. Różne postawy człowieka wobec Boga. 25. Jakie prawdy o człowieku ujawniają jego sny albo widzenia? 26. W jakim celu twórca nawiązuje do motywów biblijnych? 27. Walka dobra ze złem o duszę ludzką. 28. Czym dla człowieka może być wolność? 29. Motyw samotności.
Karta 2.1	materiał literacki: Czy cisza może przemówić do człowieka?
Karta 2.2	materiał nieliteracki: Czy wyobraźnia widza może zastąpić bogatą scenę?
Karta 2.3	materiał ikoniczny: Człowiek wobec ogromu świata – zachwyt czy niepokój?
Karta 2.4	materiał do analizy językowej: Dlaczego sięgamy po słowa z dawnych tekstów, by mówić o dzisiejszym życiu?
Arkusz oceny, źródła	arkusz dla nauczyciela, samokontrola dla ucznia, źródła cytatów i ilustracji

Podgląd • Pierwsza Ławka

ZADANIE 13

William Szekspir, Makbet

Moralna odpowiedzialność za czyny. Omów zagadnienie na podstawie Makbeta Williama Szekspira. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

TEZA

Makbet nie może zrzucić winy na czarownice ani na żonę: wie, że zabójstwo Duncana jest złem, a mimo to wybiera zbrodnię. Szekspir pokazuje, że odpowiedzialność za czyn spada na tego, kto go świadomie popełnił – i że sumienie upomina się o nią samo.

Argumenty z lektury

1. Makbet przed zbrodnią dokładnie wie, co zamierza zrobić. W monologu z aktu I (scena 7) Makbet wylicza powody, dla których nie powinien zabijać Duncana: jest jego krewnym i poddanym, a w tej chwili także gospodarzem, który powinien bronić gościa. Dodaje, że król rządził łagodnie, więc zbrodnia będzie tym cięższa. Przepowiednia czarownic niczego mu nie nakazała – decyzja należy do niego.

> *„Lecz w takich sprawach zawsze tu sąd mamy;*
> *Krwawa nauka, przez nas samych dana,*
> *Na mistrza swego odwraca się zgubę”*
> William Szekspir, *Makbet*, akt I, scena 7, tłum. Leon Ulrich (domena publiczna).

2. Krew na rękach staje się znakiem winy, której nie da się zmyć. Zaraz po zabójstwie Makbet patrzy na swoje ręce i mówi, że nawet wszystkie morza Neptuna nie obmyją tej krwi. Lady Makbet uspokaja go, że wystarczy trochę wody. Jej pewność siebie okazuje się jednak pozorna: w akcie V, chodząc we śnie, ciągle próbuje zetrzeć z dłoni niewidzialną plamę i czuje zapach krwi.

> *„Czuć tu zawsze krwi zapach. Wszystkie kadzidła Arabii nie uwonnią tej małej ręki.”*
> William Szekspir, *Makbet*, akt V, scena 1, tłum. Leon Ulrich (domena publiczna).

3. Kara przychodzi z zewnątrz i od środka. Makbet traci sen, widzi ducha zamordowanego Banka na uczcie, a w końcu zostaje sam – żona umiera, szlachta przechodzi na stronę Malkolma. Ginie z ręki Makdufa, którego rodzinę kazał wymordować. Szekspir łączy więc karę wymierzoną przez ludzi z karą wewnętrzną: zbrodniarz sam niszczy w sobie spokój i sens życia.

Kontekst

- **Kontekst biblijny** – Ewangelia według św. Mateusza (27,24) – Piłat umywa ręce przed tłumem, chcąc pokazać, że nie odpowiada za śmierć Jezusa. Gest Piłata i obsesyjne mycie rąk przez Lady Makbet pokazują to samo: odpowiedzialności nie da się zmyć wodą.

Plan wypowiedzi na ok. 5 min

Etap	Czas	Co mówisz (z łącznikami)
Wstęp	ok. 0,5 min	Co znaczy moralna odpowiedzialność – świadomość, że czyn jest zły, i gotowość poniesienia jego skutków. Teza. Łącznik: „Najlepiej widać to na przemianie Makbeta od wahania do zbrodni".
Część zasadnicza	ok. 3,5 min	Argument 1: monolog z aktu I – Makbet zna wszystkie powody, by nie zabijać. „Po zbrodni okazuje się, że…" – argument 2: krew na rękach Makbeta i Lady Makbet (cytat z aktu V). „Odpowiedzialność dopada go także z zewnątrz…" – argument 3: bezsenność, samotność i śmierć z ręki Makdufa. Kontekst: Piłat umywający ręce.
Zakończenie	ok. 1 min	Wniosek: przepowiednia nie zdejmuje z człowieka winy, bo wybór należy do niego. Własne zdanie: czy cudza namowa (Lady Makbet) zmniejsza winę.

Rozmowa z zespołem – przykładowe pytania i krótkie odpowiedzi

Czy Lady Makbet jest bardziej winna niż jej mąż?

Namawia go i drwi z jego wahania, więc ma udział w zbrodni. Jednak to Makbet zabija Duncana, a potem sam zleca kolejne morderstwa, już bez jej pomocy – dlatego jego wina jest większa.

Dlaczego sumienie Lady Makbet odzywa się dopiero we śnie?

Na jawie trzyma się roli silnej i bezwzględnej. Sen odsłania to, co tłumiła: strach i poczucie winy, z którymi nie potrafi już żyć.

Czy uważasz, że człowiek odpowiada za czyn, do którego ktoś go namówił? twoje zdanie

Moim zdaniem tak. Namowa może ułatwić decyzję, ale jej nie podejmuje za nas. Makbet mógł odmówić żonie – i przez chwilę nawet to zrobił, więc wiedział, że ma wybór.

Błędy, które kosztują punkty

Błąd	Jak jest naprawdę
„Czarownice kazały Makbetowi zabić króla".	Czarownice tylko przepowiadają, że zostanie królem; o morderstwie myśli Makbet, a namawia go żona. Pomylenie tego przy lekturze czytanej w całości może być uznane za błąd kardynalny.
„Lady Makbet sama zabija Duncana".	Duncana zabija Makbet; Lady Makbet odnosi sztylety do komnaty i brudzi krwią śpiących straży.
„Makbeta zabija Malkolm".	W pojedynku zabija go Makduf; Malkolm zostaje potem królem Szkocji.

ZADANIE 14

William Szekspir, Makbet

Czy człowiek decyduje o własnym losie? Omów zagadnienie na podstawie Makbeta Williama Szekspira. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

TEZA

W *Makbecie* przepowiednia tylko budzi w bohaterze pragnienie, a o drodze do korony decyduje on sam. Szekspir pokazuje jednak, że kto raz wybierze zło, coraz bardziej traci wolność i staje się zakładnikiem własnych czynów.

Argumenty z lektury

1. Na początku Makbet przyjmuje, że los sam może go wynieść. Gdy czarownice witają go jako tana Kawdoru i przyszłego króla, a zaraz potem posłańcy przynoszą wiadomość, że Duncan rzeczywiście nadał mu tytuł Kawdoru, Makbet waha się. Mówi na stronie, że jeśli los chce go uczynić królem, zrobi to bez jego pomocy. To chwila, w której jeszcze wszystko zależy od niego.

> *„Jeśli chce los mój, abym królem został,*
> *Bez mej pomocy los zrobi mnie królem.”*
> William Szekspir, *Makbet*, akt I, scena 3, tłum. Leon Ulrich (domena publiczna).

2. Banko słyszy podobną przepowiednię i wybiera inaczej. Czarownice zapowiadają Bankowi, że spłodzi królów, choć sam nim nie będzie. Banko nie robi nic, by przyspieszyć ich słowa, i zachowuje lojalność wobec Duncana. Porównanie obu wodzów pokazuje, że przepowiednia nie przymusza do zbrodni – o czynach decyduje charakter i wybór człowieka.

3. Kolejne zbrodnie odbierają Makbetowi wolność wyboru. Po zabójstwie Duncana i Banka Makbet sam szuka czarownic. Zjawiska przez nie wywołane mówią dwuznacznie: nikt zrodzony z kobiety go nie zabije, a klęska nadejdzie dopiero, gdy ruszy się las birnamski. Makbet ufa tym słowom, a potem przyznaje, że zabrnął w krew tak daleko, że powrót jest równie trudny jak dalsza droga.

> *„Tak już głęboko we krwi ludzkiej brodzę,*
> *Że równie ciężko w tył kroki odwodzić,*
> *Jak już do brzegu drugiego przebrodzić.”*
> William Szekspir, *Makbet*, akt III, scena 4, tłum. Leon Ulrich (domena publiczna).

Kontekst

- **Kontekst literacki** – Sofokles, *Król Edyp* – Edyp ucieka przed wyrocznią i właśnie dlatego ją wypełnia, bo nie wie, kim są jego rodzice. U Sofoklesa przeznaczenie działa mimo woli człowieka, u Szekspira przepowiednia spełnia się dlatego, że bohater sam chce jej pomóc.

Plan wypowiedzi na ok. 5 min

Etap	Czas	Co mówisz (z łącznikami)
Wstęp	ok. 0,5 min	Pytanie o wolność człowieka wobec losu jest w *Makbecie* postawione od pierwszej sceny z czarownicami. Teza. Łącznik: „Zacznę od chwili, w której Makbet jeszcze się waha".
Część zasadnicza	ok. 3,5 min	Argument 1: „Jeśli chce los mój…" – wahanie po pierwszej przepowiedni. „Że przepowiednia nie przymusza, widać po…" – argument 2: Banko, który słyszy obietnicę i nie zabija. „Im dalej, tym mniej Makbet wybiera…" – argument 3: dwuznaczne przepowiednie i obraz brodzenia we krwi. Kontekst: Edyp – fatum, którego nie da się uniknąć, w zestawieniu z wyborem Makbeta.
Zakończenie	ok. 1 min	Wniosek: człowiek decyduje o losie, ale każda decyzja zawęża następne. Własne zdanie: czy wiara w przepowiednie (horoskopy) może dziś wpływać na wybory ludzi.

Rozmowa z zespołem – przykładowe pytania i krótkie odpowiedzi

Dlaczego przepowiednie w *Makbecie* są dwuznaczne?

Bo zło zwodzi półprawdą. Słowa o lesie birnamskim i o człowieku zrodzonym z kobiety brzmią jak gwarancja bezpieczeństwa, a spełniają się w sposób, którego Makbet się nie spodziewał.

Kiedy według ciebie Makbet traci możliwość zawrócenia?

Moim zdaniem nie traci jej nigdy całkowicie, ale po zabiciu Banka sam przestaje szukać drogi powrotu. Wybiera dalsze zbrodnie, bo boi się przyznać do pierwszej.

Czy wierzysz, że człowiek ma wpływ na swój los? twoje zdanie

Tak, choć nie na wszystko. Nie wybieram miejsca urodzenia ani wielu wydarzeń, ale wybieram, jak na nie odpowiem. Historia Makbeta przekonuje mnie, że to właśnie te odpowiedzi tworzą los.

Błędy, które kosztują punkty

Błąd	Jak jest naprawdę
„Czarownice obiecały Makbetowi, że nikt go nie zabije".	Zjawisko mówi, że nie zabije go nikt zrodzony z kobiety; Makduf okazuje się wydarty z łona matki przed czasem.
„Banko też próbuje zdobyć tron".	Banko zostaje lojalny; to Makbet każe go zabić, a syn Banka, Fleance, ucieka.
„Las birnamski ruszył naprawdę".	Żołnierze Malkolma niosą przed sobą gałęzie, więc z murów wygląda to jak idący las.

PIERWSZA ŁAWKA

ZADANIE 15

William Szekspir, Makbet

Jaki wpływ na człowieka ma sprawowanie przez niego władzy? Omów zagadnienie na podstawie Makbeta Williama Szekspira. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

TEZA

Władza zdobyta zbrodnią nie daje Makbetowi szczęścia, tylko strach, który każe mu zabijać dalej. Sprawowanie takiej władzy niszczy w nim sumienie, odbiera sen i bliskich, a na końcu zostawia przekonanie, że życie nie ma sensu.

Argumenty z lektury

1. Korona przynosi lęk zamiast spokoju. Zaraz po koronacji Makbet mówi, że bycie królem nic nie znaczy, jeśli nie jest się nim bezpiecznie. Boi się Banka, bo czarownice obiecały tron jego potomkom. Strach przed utratą władzy staje się głównym motywem jego działań i prowadzi do zamówienia kolejnego morderstwa.

> *„Być królem jest niczym,*
> *Jeśli nie mogę być królem bezpiecznie.”*
> William Szekspir, *Makbet*, akt III, scena 1, tłum. Leon Ulrich (domena publiczna).

2. Władca staje się tyranem, a kraj grobem. Po śmierci Banka Makbet każe wymordować żonę i dzieci Makdufa, który uciekł do Anglii. W rozmowie w Anglii Ross opowiada, że Szkocja boi się własnego widoku, a jęki i śmierć stały się tam codziennością. Władza jednego człowieka niszczy całą wspólnotę, nie tylko jego samego.

> *„Ona nie matką, lecz grobem jest naszym”*
> William Szekspir, *Makbet*, akt IV, scena 3, tłum. Leon Ulrich (domena publiczna).

3. Na szczycie władzy Makbet zostaje pusty i sam. W ostatnim akcie opuszcza go szlachta, żona umiera, a wiadomość o jej śmierci Makbet przyjmuje bez łez. W słynnym monologu porównuje życie do cienia i do nędznego aktora, który chwilę puszy się na scenie i milknie. Tak brzmi bilans człowieka, który dla władzy oddał wszystko.

Kontekst

- **Kontekst historyczny** – Makbet był prawdziwym królem Szkocji w latach 1040–1057; zginął w walce z Malkolmem, synem Duncana. Szekspir korzystał z kronik, ale historię przerobił: z władcy, który panował kilkanaście lat, zrobił tyrana gnębionego wyrzutami sumienia.

Plan wypowiedzi na ok. 5 min

Etap	Czas	Co mówisz (z łącznikami)
Wstęp	ok. 0,5 min	Władza to możliwość decydowania o innych – sprawdzian charakteru. Teza. Łącznik: „Makbet zdobywa tron szybko, ale od razu odkrywa, że to dopiero początek".
Część zasadnicza	ok. 3,5 min	Argument 1: „Być królem jest niczym…" – strach przed utratą władzy i zabójstwo Banka. „Lęk zmienia się w okrucieństwo…" – argument 2: rzeź rodziny Makdufa i obraz Szkocji jako grobu. „Co zostaje władcy na końcu?" – argument 3: monolog „Jutro po jutrze…". Kontekst: historyczny Makbet a postać sceniczna.
Zakończenie	ok. 1 min	Wniosek: władza zdobyta przemocą musi być broniona przemocą i niszczy rządzącego. Własne zdanie: czy władza zawsze zmienia człowieka, czy tylko odsłania to, co w nim było.

Rozmowa z zespołem – przykładowe pytania i krótkie odpowiedzi

Dlaczego Makbet tak bardzo boi się Banka?

Bo Banko był świadkiem przepowiedni i może się domyślać prawdy, a czarownice obiecały tron jego potomkom. Makbet czuje, że zdobył koronę dla cudzych synów.

Co mówi o Makbecie jego reakcja na śmierć żony?

Pokazuje, że władza i zbrodnie wypaliły w nim uczucia. Śmierć najbliższej osoby staje się dla niego tylko kolejnym dowodem, że życie nic nie znaczy.

Czy uważasz, że władza musi demoralizować? twoje zdanie

Nie musi, ale łatwo do tego prowadzi, gdy nikt jej nie kontroluje. Makbet nie musiał nikomu się tłumaczyć, więc strach mógł nim rządzić bez przeszkód. Dlatego cenię zasadę, że władza powinna mieć granice.

Błędy, które kosztują punkty

Błąd	Jak jest naprawdę
„Makbet zabija Banka własnoręcznie".	Wynajmuje morderców; Banko ginie, a jego syn Fleance ucieka.
„Makduf ginie razem z rodziną".	Makduf jest wtedy w Anglii; mordercy zabijają jego żonę i dzieci.
„Monolog o życiu jako cieniu wygłasza Lady Makbet".	Mówi go Makbet po wiadomości o śmierci żony (akt V).

ZADANIE 16

Molier, Skąpiec

Czy dobra materialne czynią człowieka szczęśliwym? Omów zagadnienie na podstawie Skąpca Moliera. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

TEZA

Molier pokazuje, że pieniądze nie dają Harpagonowi szczęścia, tylko podejrzliwość, samotność i śmieszność. Bogactwo staje się dla niego celem samym w sobie, dlatego nie umie z niego korzystać ani dzielić się nim z innymi.

Argumenty z lektury

1. Skarb odbiera Harpagonowi spokój. Już w akcie I Harpagon zdradza się, mówiąc na głos o dziesięciu tysiącach talarów zakopanych w ogrodzie, a potem gorączkowo wypytuje dzieci, czy coś słyszały. Podejrzewa każdego, nawet służącego syna, którego przeszukuje przed wyrzuceniem z domu. Pieniądze, które miały dawać bezpieczeństwo, sprawiają, że żyje w ciągłym lęku.

2. Po kradzieży okazuje się, że pieniądze zastąpiły mu ludzi. Gdy Strzałka, służący Kleanta, wykopuje szkatułkę, Harpagon wpada w rozpacz: chwyta za ramię samego siebie, chce wziąć na tortury całą służbę, syna, córkę i siebie. Do złota mówi jak do przyjaciela. Taka miłość do rzeczy jest komiczna, ale też smutna, bo żadnego człowieka Harpagon tak nie kocha.

> *„Och, moje kochane złoto! Moje biedne złoto! Mój drogi przyjacielu!”*
> Molier, *Skąpiec*, akt IV, scena 7, tłum. Tadeusz Boy-Żeleński (domena publiczna).

3. Skąpstwo czyni go pośmiewiskiem, a bogactwo Anzelma – szczęśliwym ojcem. Kucharz i woźnica Jakub opowiada panu, że całe miasto wyśmiewa jego sknerstwo. W finale bogaty Anzelm odnajduje dzieci i z radością pokrywa wszystkie koszty ślubów, a Harpagon żąda jeszcze nowego ubrania i odchodzi do szkatułki. Ten sam majątek może więc służyć ludziom albo zamknąć człowieka w samotności.

> *„A ja pójdę uściskać moją kochaną szkatułkę.”*
> Molier, *Skąpiec*, akt V, scena 6, tłum. Tadeusz Boy-Żeleński (domena publiczna).

Kontekst

- **Kontekst literacki** – Honoré de Balzac, *Eugenia Grandet* (1833) – bogaty ojciec Grandet skąpi rodzinie na opale i jedzeniu, a umierając, sięga jeszcze po pozłacany krucyfiks. Balzac pokazuje skąpstwo bez komizmu, jako chorobę, która niszczy życie całej rodziny.

Plan wypowiedzi na ok. 5 min

Etap	Czas	Co mówisz (z łącznikami)
Wstęp	ok. 0,5 min	Pieniądze mogą dawać bezpieczeństwo i wolność – ale Molier pyta, co się dzieje, gdy stają się celem. Teza. Łącznik: „Harpagon ma majątek, a mimo to nie zaznaje spokoju".
Część zasadnicza	ok. 3,5 min	Argument 1: lęk o zakopane talary i podejrzliwość wobec wszystkich. „Prawdziwy obraz duszy Harpagona widać po kradzieży…" – argument 2: monolog z aktu IV (cytat). „Molier pokazuje też inną postawę…" – argument 3: Harpagon wyśmiewany i Anzelm hojny w finale. Kontekst: Grandet Balzaca.
Zakończenie	ok. 1 min	Wniosek: pieniądze dają szczęście tylko wtedy, gdy służą życiu i ludziom. Własne zdanie: gdzie przebiega granica między oszczędnością a skąpstwem.

Rozmowa z zespołem – przykładowe pytania i krótkie odpowiedzi

Dlaczego Harpagon jest zarazem śmieszny i żałosny?

Śmieszą jego przesadne pomysły i monolog po kradzieży. Jednocześnie widać, że nie ma nikogo bliskiego, a dzieci wolą go oszukiwać niż mu ufać. To komedia z bardzo smutnym bohaterem.

Co znaczy, że Harpagon traktuje pieniądze jak osobę?

Mówi do złota jak do przyjaciela i podporę życia widzi w szkatułce, nie w rodzinie. Rzecz zajmuje miejsce człowieka, a to jest istota jego skąpstwa.

Czy twoim zdaniem można być bogatym i szczęśliwym? twoje zdanie

Uważam, że tak, jeśli bogactwo nie staje się celem. Pieniądze pomagają spełniać plany i pomagać innym. Harpagon pokazał mi odwrotną sytuację: gdy liczy się tylko majątek, nic go nie cieszy.

Błędy, które kosztują punkty

Błąd	Jak jest naprawdę
„Szkatułkę ukradł Walery".	Ukradł ją Strzałka, służący Kleanta; Walerego oskarża fałszywie Jakub. Przy lekturze w całości takie pomylenie może być uznane za błąd kardynalny.
„Harpagon na końcu przemienia się i staje się hojny".	Nie zmienia się: zgadza się na śluby, gdy Anzelm płaci wszystkie koszty, i odchodzi do szkatułki.
„Akcja dzieje się we Włoszech".	Rzecz dzieje się w Paryżu, w domu Harpagona; Neapol pojawia się tylko w historii rodziny Anzelma.

ZADANIE 17

Molier, Skąpiec

Przyczyny nieporozumień między rodzicami a dziećmi. Omów zagadnienie na podstawie Skąpca Moliera. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

TEZA

W *Skąpcu* źródłem nieporozumień jest przede wszystkim ojciec, który traktuje dzieci jak część majątku i rywalizuje z synem. Molier pokazuje jednak także, że brak zaufania rodzi u dzieci tajemnice i podstęp, przez co konflikt narasta z obu stron.

Argumenty z lektury

1. Ojciec decyduje o małżeństwach dzieci według rachunku. Harpagon postanawia, że sam ożeni się z Marianną, Kleanta przeznacza dla pewnej wdowy, a Elizę chce wydać za starszego pana Anzelma. Najważniejszym argumentem jest to, że Anzelm weźmie ją bez posagu. Walery, który dla Elizy przyjął służbę w domu, z ironią powtarza te słowa jako rzekomo niezbite.

> *„Bez posagu! Jak się tu oprzeć takiemu argumentowi?”*
> Molier, *Skąpiec*, akt I, scena 7 (słowa Walerego), tłum. Tadeusz Boy-Żeleński (domena publiczna).

2. Ojciec i syn spotykają się jako lichwiarz i dłużnik. Kleant, który nie dostaje od ojca pieniędzy, szuka pożyczki na lichwiarski procent. Pośrednik prowadzi go do pożyczkodawcy – i okazuje się, że jest nim Harpagon. Każdy zarzuca drugiemu hańbę: ojciec synowi rozrzutność, syn ojcu lichwę. Scena pokazuje, że w tym domu pieniądz stoi między ludźmi.

3. Rywalizacja o Mariannę kończy się przekleństwem. Harpagon podstępem wyciąga od syna wyznanie, że kocha Mariannę, i każe mu z niej zrezygnować. Kłótnia kończy się tym, że ojciec wyrzeka się syna i go wydziedzicza, a Kleant odpowiada obojętnie. Syn także nie jest bez winy – w zamian za szkatułkę próbuje wymusić zgodę na ślub.

> *„Wydziedziczam cię!”*
> Molier, *Skąpiec*, akt IV, scena 5, tłum. Tadeusz Boy-Żeleński (domena publiczna).

Kontekst

- **Kontekst literacki** – Iwan Turgieniew, *Ojcowie i dzieci* (1862) – młody nihilista Bazarow odrzuca wartości pokolenia ojców. U Turgieniewa przyczyną sporu są poglądy, u Moliera pieniądze i władza ojca, ale w obu utworach brakuje rozmowy i wzajemnego szacunku.

Plan wypowiedzi na ok. 5 min

Etap	Czas	Co mówisz (z łącznikami)
Wstęp	ok. 0,5 min	Świat rozumu to to, co da się zmierzyć i sprawdzić; świat ducha – uczucia, wiara, intuicja. Teza. Łącznik: „Ten spór Mickiewicz przedstawił w scenie na ulicy miasteczka".
Część zasadnicza	ok. 3,5 min	Argument 1: Karusia i jej widzenie (cytat „Widzę, oni nie widzą"). „Na scenę wkracza jednak…" – argument 2: starzec i odpowiedź narratora (cytat o czuciu i wierze). „W innych balladach…" – argument 3: *Świtezianka*. Kontekst: spór klasyków z romantykami.
Zakończenie	ok. 1 min	Wniosek: romantycy bronili prawa do przeżyć, których nie da się zważyć i zmierzyć. Własne zdanie: czy dziś bardziej ufamy szkiełku i oku, czy czuciu i wierze.

Rozmowa z zespołem – przykładowe pytania i krótkie odpowiedzi

Czy narrator *Romantyczności* odrzuca naukę?

Nie całkiem. Przyznaje, że mędrzec widzi świat w proszku i w każdej gwiazd iskierce, ale zarzuca mu, że nie zna prawd żywych. Chodzi o granice rozumu, nie o pogardę dla wiedzy.

Dlaczego w sporze stoi przy dziewczynie także lud?

Romantycy widzieli w ludowej wyobraźni i wierze źródło prawdziwej poezji. Prości ludzie czują razem z Karusią, a uczony tylko ocenia.

Co jest dla ciebie ważniejsze w poznawaniu świata – rozum czy uczucie? twoje zdanie

Uważam, że potrzebne jest jedno i drugie. W sprawach przyrody ufam nauce, ale w sprawach ludzi bardziej pomaga mi wyczucie. Karusi nie wyjaśnię szkiełkiem, a jednak rozumiem jej żal.

Błędy, które kosztują punkty

Błąd	Jak jest naprawdę
„Starzec jest narratorem ballady".	Narrator stoi po stronie dziewczyny i ludu i odpowiada starcowi w ostatnich strofach.
„Jasio zginął na wojnie / porzucił Karusię".	Tekst mówi tylko, że umarł dwa lata wcześniej; przyczyny śmierci ballada nie podaje.
„Akcja dzieje się nocą na cmentarzu".	Dzieje się w biały dzień w miasteczku, wśród ludzi – i to jest ważne dla wymowy.

ZADANIE 27

Adam Mickiewicz, Dziady cz. III

Walka dobra ze złem o duszę ludzką. Omów zagadnienie na podstawie Dziadów części III Adama Mickiewicza. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

TEZA

W III części *Dziadów* o duszę człowieka toczą walkę anioły i diabły, a wynik zależy od tego, czy człowiek wybierze pokorę czy pychę. Najwyraźniej widać to w losie Konrada, którego od upadku ratuje modlitwa innych.

Argumenty z lektury

1. Już w Prologu duchy czekają na decyzję więźnia. Gdy Więzień śpi w celi, Anioł Stróż i duchy z prawej i lewej strony rozmawiają nad jego głową. Duch mówi, że każda myśl człowieka jest jak iskra w chmurze, na którą czekają szatan i anioły. Bitwa toczy się więc wewnątrz człowieka, a jedna chwila może zdecydować o całym życiu.

> *„Czy zła myśl wygra, czy dobra pokona,*
> *Jutro się w mowach i w dziełach pokaże”*
> Adam Mickiewicz, *Dziady* cz. III, Prolog (domena publiczna).

2. W Improwizacji pycha otwiera drogę złu. Konrad, coraz bardziej rozgorączkowany, grozi Bogu i mdleje, gdy diabeł dopowiada ostatnie słowo. Natychmiast przypadają do niego duchy z lewej strony i chcą go dobić, ale odpędzają je modlitwy. Pierwszy diabeł wyrzuca drugiemu, że nie podniósł Konrada jeszcze o jeden stopień w dumę.

3. Egzorcyzm pokazuje, że dobro działa przez pokornych. Kapral sprowadza do celi braciszka Piotra. Zły duch mówi ustami Konrada, drwi i kłamie, ale musi odpowiadać na pytania kapłana i w końcu odchodzi. Ksiądz Piotr ofiarowuje się Bogu za winy młodego poety, a chór aniołów śpiewa, że sługa pokorny wniósł pokój w dom pychy.

> *„Sługo! sługo pokorny, cichy,*
> *Wniosłeś pokój w dom pychy.”*
> Adam Mickiewicz, *Dziady* cz. III, scena III (domena publiczna).

Kontekst

- **Kontekst literacki** – Johann Wolfgang Goethe, *Faust* (cz. I, 1808) – Mefistofeles zakłada się z Bogiem, że sprowadzi uczonego Fausta na złą drogę, a Faust podpisuje z nim cyrograf w pogoni za wiedzą i przeżyciem. Romantycy przejęli od Goethego obraz człowieka, o którego duszę spierają się niebo i piekło.

CO JESZCZE JEST W ŚRODKU

Matura ustna 2027 z polskiego – część 2: od Szekspira do romantyzmu. Opracowanie 17 pytań jawnych, karty do zadania 2, arkusz oceny

Podgląd pokazał 12 z 47 stron. Pełna wersja: 47 stron A4, PDF do druku i DOCX do edycji.

- Opracowanie wszystkich siedemnastu zadań jawnych z listy CKE na lata 2026–2028 dotyczących Makbeta, Skąpca, satyry Krasickiego, Romantyczności i ballad Mickiewicza oraz III części
- Każde zadanie ma tezę, argumenty z lektury z cytatami, konteksty, plan wypowiedzi na ok.
- 5 minut, pytania do rozmowy z krótkimi odpowiedziami i listę błędów, które kosztują punkty.
- Cztery karty ćwiczeń do zadania 2 (sonet Mickiewicza, tekst o teatrze Szekspira, obraz Friedricha, skrzydlate słowa) mają propozycje realizacji, a arkusz oceny według kryteriów CKE
- Zadania w tej części: 13.
- Moralna odpowiedzialność za czyny; 14.
- Czy człowiek decyduje o własnym losie?; 15.
- Jaki wpływ na człowieka ma sprawowanie przez niego władzy?; 16.
- Czy dobra materialne czynią człowieka szczęśliwym?; 17.
- Przyczyny nieporozumień między rodzicami a dziećmi; 18.
- Wady ludzkie w krzywym zwierciadle satyry; 19.
- Świat ducha a świat rozumu; 20.
- Na czym polega ludowa sprawiedliwość?; 21.
- Losy młodzieży polskiej pod zaborami; 22.

Kup pełną wersję – plik od razu na e-mail
pierwszalawka.pl/material/matura-ustna-2027-jezyk-polski-czesc-2-szekspir-romantyzm